

نخستین جمهوری اسلامی کی و چگونه تأسیس شد؟

برخی تصور می‌کنند نظام جمهوری اسلامی پدیده‌ای است که در عصر ما آشکار شده، البته شکی نیست که اندیشه‌های حجت‌الاسلام میرزا محمدحسین نائینی و امام خمینی(ره) در زمانه معاصر در پیدایش جمهوری اسلامی تأثیری شگرف و تعیین‌کننده داشته است. حجت‌الاسلام نائینی در کتاب گرانسنگ «تنبيه‌الامه و تنزيه‌المله» کوشید اسلام ناب محمدی را که ابعاد سیاسی‌اش در طول روزگاران به‌دست فراموشی سپرده شده بود به یاد امت اسلام بیاورد و گامی بلند در راه احیای اسلام ناب محمدی بردارد. دومین گام استوار رانیز امام خمینی با شجاعت تمام برداشت و با تدريس بحث ولایت فقیه در حوزه نجف کوشید اسلام ناب محمدی را از اسلام سکولار جدا کند و نشان دهد پدیده‌ای که امروز به نام «اسلام سکولار» معرفی‌می‌شود چیزی جز یک بدعت در تاریخ اسلام نیست. پرسش اصلی این است که جمهوری اسلامی کی در تاریخ اسلام تأسیس شد و بدعت اسلام سکولار چگونه در تاریخ به‌وجود آمد؟ اجازه دهید در پاسخ این پرسش‌ها کمی صریح و صمیمی با هم صحبت کنیم. قبلا باید به این پرسش پاسخ دهم که حکومت جمهوری چیست و چه حکومتی اجازه دارد خود را جمهوری بنامد. بنابر تعریفی که مورد قبول همه صاحب‌نظران است حکومت جمهوری حکومتی است که ارکان آن متکی به اراده عمومی است و خواست اکثریت مطلق مردم آن حکومت را ایجاد کرده. با این تعریف، اولین جمهوری تاریخ و اولین جمهوری اسلامی تاریخ اسلام به‌وسیله شخص رسول اکرم(ص) در مدینه تأسیس شده. شکی نیست که پیامبر گرامی اسلام اولین و تنها پیامبر اولوالعزمی است که اقدام به تأسیس حکومت کرده. نه نوح، نه ابراهیم، نه موسی و نه عیسی که درود خداوند بر آنان یاد هیچ‌کدام اقدام به تأسیس حکومت نکرده‌اند. راز خاتمیت نبوت به‌وسیله پیغمبر در این است که دین او رسما و صراحتا درباره حکومت و چگونگی و چرایی آن با سخن و سیره سیاسی‌اش اعلام موضع و اظهار نظر کرده. باید به این پرسش اساسی ژرف بیندیشیم که نوع حکومتی که پیامبر در مدینه تأسیس کرد چه بود. مسلما سلطنت نبود. پیامبر سلطان نبود و با قوه قهریه و نیروی نظامی یا جنگ‌های چریکی و پارتیزانی مدینه را فتح نکرد. او با یک راهنما و یک همراه در حقیقت تک و تنها و بدون سپاه از مکه و از تهدید تروریستی قریش گریخت و به‌سوی مدینه که در آن انقلاب اسلامی شده بود و اکثریت مطلق مردم به اسلام -در تمام ابعاد فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی و سیاسی‌اش- ایمان آورده بودند حرکت کرد و با استقبال صمیمانه اکثریت مطلق مردم وارد یثرب (مدینه‌النبی) شد. یثرب آغوش گشود و رسول را در آغوش گرفت. تا وقتی پیامبر زنده بود قلب مدینه با قلبش تپید و چشمش به چشم آن حضرت دوخته شد و دستش در دست ایشان قرار گرفت که نه، اصلا دستش دست محمد شد. محمد سلطان نبود و هرگز سلطنت نکرد. او خاتم الانبیا بود و هست و همیشه خواهد بود. او رئیس جمهور به معنی رایج امروز نبود و نظامی که تأسیس کرد از نوع جمهوری‌های ترامپ‌پرور و آیزنهاور ساز امروزمین که شب و روز دم از حقوق بشر می‌زنند و آدم می‌کشند و پشت‌شان به بمب اتمی و ناو هواپیمابر و تسلیحات مرکبار دیگر گرم است نیز نبود ولی او بنیانگذار اولین جمهوری اسلامی تاریخ اسلام و اولین جمهوری تاریخ است. / متن کامل یادداشت را در «جام جم آنلاین» بخوانید.

ذره‌بین

تشکیل پرونده قضایی برای فائزه هاشمی

روز گذشته ادعای فائزه هاشمی در فضای مجازی منتشر شد که بلافاصله پس از انتشار این ادعا برای نامبرده پرونده قضایی تشکیل شد. به گزارش مرکز رسانه قوه قضاییه، انتشار ادعایی از فائزه هاشمی که در مصاحبه با یک رسانه، تشکیل پرونده قضایی را برای او ساعاتی پس از انتشار محتوا به همراه داشت. در ادعای مطرح شده، او روایتی غیرمستند از فوت مرحوم هاشمی رفسنجانی را مطرح کرده که به همین علت مقام قضایی علیه وی تشکیل پرونده داده و نامبرده برای ادای توضیحات به دادگاه فراخوانده شده است.

دکتر مسعود پزشکیان صبح روز چهارشنبه در مراسم بزرگداشت «روز پرستار» با اشاره به مواجه‌شدن دولت چهاردهم با انباشت مشکلات گفت: از روز اولی که کار را در دولت آغاز کردیم، با بحران‌های متعدد روبه‌رو[شدیم] و به‌شکل متوالی با مشکلات دست‌وپنجه نرم می‌کنیم. البته باور دارم که قادریم مشکلات را حل کنیم، به شرط آن‌که دست در دست هم دهیم، اختلافات را کنار بگذاریم و علمی رفتار کنیم. رئیس جمهور با اشاره به وقوع جنگ تحمیلی ۱۲ روزه به‌عنوان یکی از مشکلات حادث‌شده در ماه‌های اخیر، اظهار کرد: دشمن صهیونیستی تصور می‌کرد وقتی با بمب و موشک به ایران حمله کند، مردم هم به خیابان می‌ریزند و ایران تجزیه می‌شود اما مردم

پاسخی دادند که برای‌شان غیرقابل تصور بود. دکتر پزشکیان با بیان این‌که ما در برخی موارد با افراد درست برخورد نکردیم، یادآور شد: در همین جنگ دیدیم حتی افرادی که با آنها به‌شکل صحیح رفتار نشده بود، پای کشور ایستادند و مواضع بسیار مؤثری اتخاذ کردند. این را بدانید که دشمن به دنبال برهم‌زدن وحدت و انسجام ماست. رئیس جمهور با تقدیر از جانفشانی و تلاش جامعه پزشکی در طول جنگ ۱۲ روزه، به‌خصوص پرستاران خدوم، تصریح کرد: هوشیاری مردم و به‌خصوص کادر درمانی در جنگ ۱۲ روزه قابل تقدیر است. آنها با وجود این‌که گلایه‌هایی هم داشتند اما در جنگ ۱۲ روزه به میدان آمدند، سختی کشیدند و حتی شهید دادند.

دکتر پزشکیان با تأکید بر این‌که تسلیم نخواهیم شد و با انسجام و همدلی بر مشکلات غلبه خواهیم کرد، اظهار کرد: ما وارث روندی هستیم که اصلاح‌آن زمان برودشوار است. در همه زمینه‌ها بدون آن‌که به محدودیت‌های منابع توجه داشته باشیم، ساختار را گسترش و توسعه دادیم و کارهایی کردیم که نباید انجام می‌شد. امروز به جایی رسیده‌ایم که حتی در پرداخت حقوق افراد مشکل داریم؛ در وضعیت فعلی اصلاح و کوچک‌کردن ساختار نه یک انتخاب که یک ضرورت است.

رئیس جمهور با انتقاد از گسترش بی‌رویه ساختارهای اداری تصریح کرد: در ساختار فعلی به جای این‌که منابع در اختیار کسانی قرار گیرد که در حال کار و تلاش هستند، اول حقوق و

جش اقتصادی با دیپلماسی استانی

این مفهوم، برخلاف پارادیپلماسی کلاسیک که مستقل از مرکز عمل می‌کند، بر پایه اصل حاکمیتی سیاست خارجی استوار است و استان‌ها را به‌عنوان مجریان محلی سیاست‌های مصوب وزارت امور خارجه قرار می‌دهد. در این الگو، دفاتر نمایندگی وزارت خارجه در استان‌ها نقش مشورتی دارند، استانداران اختیارات اجرایی محدودی در حوزه‌های اقتصادی و فرهنگی کسب می‌کنند، در این نگاه تمرکز بر استان‌های مرزی است تا مرزها از کانون چالش به محور همگرایی تبدیل شوند. دیپلماسی استانی، نوعی «دیپلماسی لایه‌ای» است که لایه‌های محلی را با لایه کلان همسو می‌سازد. این رویکرد، با شناسایی مزیت‌های نسبی استانی (مانند منابع معدنی آذربایجان شرقی یا کشاورزی خراسان رضوی)، تعاملات فراملی را تسهیل می‌کند بدون آن‌که تمامیت ارضی یا وحدت ملی را تهدید کند.

فعال سازی ظرفیت‌های اقتصادی، سیاسی و امنیتی

این رویکرد، ظرفیت‌های اقتصادی استان‌ها را از طریق دیپلماسی محصولات و تجارت مرزی فعال می‌سازد. استان‌های مرزی، به‌عنوان دروازه‌های صادراتی، می‌توانند صادرات غیرنفتی را افزایش دهند، برای نمونه، آذربایجان

یادداشت

دکتر علاءالدین بروجردی | عضو کمیسیون امنیت ملی مجلس

ابتکار تازه در تقویت سیاست همسایگی

بزرگزارى سلسله همایش‌های «دیپلماسی استانی» در استان‌های مختلف کشور، که نخستین آن در شیراز آغاز و دومین آن در مشهد برگزار شد همچنان مورد توجه مسئولین کشور است و در راستای پیگیری دیپلماسی استانی وزیر خارجه، اکنون به آذربایجان شرقی سفر کرده که نشان‌دهنده رویکرد فعال و پویای دستگاه سیاست خارجی است. این ابتکار وزارت خارجه بیانگر آن است که سیاست خارجی کشور، معطل مذاکرات و موضوعات بیرونی نمانده و مسیر خود را در جهت تحقق منافع ملی و تقویت سیاست همسایگی با جدیت دنبال می‌کند.

سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران، مجموعه‌ای چندبعدی است که در آن تقویت همکاری با همسایگان جایگاهی ویژه دارد. باتوجه به این‌که ایران یکی از کشورهای دارای بیشترین همسایه در جهان است و با ۱۵ کشور مرز زمینی و دریایی مشترک دارد، توسعه تعاملات منطقه‌ای نه‌تنها یک ضرورت ملی بلکه عاملی کلیدی در پیشبرد منافع اقتصادی، فرهنگی و امنیتی کشور محسوب می‌شود.

ابتکار «دیپلماسی استانی» دقیقا با همین هدف شکل گرفته است؛ پیوند دادن ظرفیت‌های داخلی استان‌ها با فرصت‌های تعامل خارجی، به‌ویژه با

گزارش

دستگاه دیپلماسی برای فعال کردن ظرفیت‌های مغفول، فعال شده است

جهش اقتصادی با دیپلماسی استانی

شرقی با مرزهای گسترده با جمهوری آذربایجان و ارمنستان و نزدیکی با ترکیه، پتانسیل تبدیل شدن به هاب ترانزیتی منطقه را دارد، جایی که توافق‌های استانی - استانی بر پایه زنجیره‌های ارزش مشترک، تحریم‌ها را خنثی می‌کند. در بعد سیاسی، دیپلماسی استانی به تقویت نفوذ نرم ایران در پیرامون کمک می‌رساند؛ تعاملات فرهنگی و آموزشی با استان‌های همسایه، روایت‌های مشترک تاریخی را تقویت کرده و از تنش‌های قومیتی جلوگیری می‌کند، که این امر در استان‌هایی مانند خراسان‌رضوی با تمرکز بر گردشگری مذهبی مشهود است.

از منظر امنیتی، این دیپلماسی مرزها را به‌عنوان «لایه‌های دفاعی» بازتعریف می‌کند؛ همکاری‌های استانی در کنترل قاچاق، مبارزه با تروریسم و مدیریت مهاجرت، امنیت ملی را ارتقا می‌بخشد. برای استان‌های مرزی، این رویکرد به معنای تبدیل تهدیدهای مرزی (مانند نفوذ گروه‌های افراطی) به فرصت‌های همگرایی است، جایی که پروتکل‌های مشترک امنیتی با همسایگان، پایداری منطقه‌ای را تضمین می‌کند.

نمونه‌های موفق جهانی

در سطح جهانی، نمونه‌های پارادیپلماسی (که دیپلماسی

با کنار گذاشتن اختلافات، مشکلات را حل می‌کنیم

اضافه‌کاری افرادی پرداخت می‌شود که فعالیت چندانی ندارند و در ادارات نشسته‌اند. در مقابل، به‌عنوان مثال، پرستاری که در بیمارستان در حال تلاش و کوشش است حق و حقوقش کم و دیر پرداخت می‌شود؛ این شرایط فقط در حوزه پزشکی نیست و در سایر ادارات نیز با همین وضعیت مواجه هستیم و البته تقصیر ماست که طراحی درستی نکرده‌ایم.

دکتر پزشکیان با بیان این‌که اصلاح ساختار اداری به‌سادگی اتفاق نمی‌افتد، یادآور شد: آرزوی دشمن این است که نتوانیم اصلاحات را به سرانجام رسانده و بر مشکلات غلبه کنیم اما با کمک شما و با وحدت و انسجام همه مشکلات را برطرف خواهیم کرد. رئیس جمهور به تلاش‌های دولت چهاردهم برای غلبه بر بی‌عدالتی‌ها تأکید کرد و گفت: با تمام وجود برای رفع هرگونه مصداق بی‌عدالتی و تبعیض تلاش می‌کنم اما تحقق این هدف نیاز به تغییرات رفتاری گسترده و عمیقی دارد که ساده و سهل‌الوصول نیست. باید دست به دست هم دهیم و با صلابت برای ایران خودمان تلاش کنیم.

رئیس جمهور افزود: ما برای اصلاحات نیاز به همدلی و همراهی جامعه داریم. راه علمی مسیرش روشن است و اگر مسیر علمی را دنبال کنیم، مشکلات حل می‌شود.

دکتر پزشکیان همچنین در یکصدویست‌وسومین جلسه هیأت دولت چهاردهم، با تأکید بر اهمیت مدیریت مصرف در دستگاه‌های اجرایی، اظهار کرد: در دستگاه‌های اجرایی، ضمن رسیدگی و توجه به وضعیت کارکنان، در عین حال در راستای ارتقای کارآمدی و اثربخشی در سازمان‌ها، حقوق و پاداش باید براساس بررسی دقیق عملکرد پرداخت شود.

رئیس جمهور افزود: اگر دستگاه‌های اجرایی را ساا اقدام به بررسی و ارزیابی مستمر مجموعه خود کرده و هزینه‌ها را نیز به شکل دقیق مدیریت کرده و در مسیر کاهش هزینه‌ها حرکت کنند، قطعا با کسری مواجه نخواهیم شد. مسئولان دستگاه‌ها ضمن این‌که باید به فکر کارکنان خود باشند، برای مدیریت هزینه‌ها نیز تلاش مؤثر انجام دهند.

استانی ایران از آن الهام گرفته اما با تفاوت‌های ساختاری) فراوان است. در کانادا، استان کبک با دیپلماسی مستقل فرهنگی- اقتصادی، روابط تجاری با فرانسه و آمریکای لاتین را پیش برده، بدون آن‌که سیاست فدرال را نقض کند؛ این مدل، بر پایه دفاتر نمایندگی استانی، ظرفیت‌های محلی را جهانی‌سازی کرده است. در اسپانیا، کاتالونیا و باسک از طریق پارادیپلماسی، شبکه‌های تجاری با اتحادیه اروپا را گسترش دادند. که به افزایش GDP استانی منجر شد. هرچند چالش‌های جدایی‌طلبی را نیز به همراه داشت. در آلمان، شهر- دولت هامبورگ با دیپلماسی بندری، روابط با آسیای شرقی را مدیریت می‌کند و در چین، استان‌های مرزی مانند گوانگ‌دونگ با مدل «دیپلماسی استانی دولتی»، تجارت با ASEAN را تسهیل می‌کنند. این نمونه‌ها نشان‌دهنده کارایی پارادیپلماسی در عصر جهانی‌شدن است، جایی که بازیگران فراملی نقش مکمل دیپلماسی ملی ایفا می‌کنند اما در ایران، برخلاف مدل‌های فدرال، هماهنگی مرکزی غالب است تا از چالش‌های تمامیت ارضی جلوگیری شود.

هم‌افزایی با دیپلماسی همسایگی

دیپلماسی استانی، به‌عنوان پیشران دیپلماسی همسایگی، بازوی اجرایی این سیاست را تقویت می‌کند. دیپلماسی همسایگی، که اولویت اول سیاست خارجی ایران است، بر تعمیق روابط با ۱۵ همسایه تمرکز دارد و دیپلماسی استانی آن را از سطح کلان به عملیاتی می‌برد؛ برای مثال، تعامل استان‌های مرزی ایران با همسایان ترک با عراقی، توافق‌های محلی‌را تسهیل کرده و زنجیره‌های تأمین را یکپارچه می‌سازد. در شرایط تحریمی، دیپلماسی همسایگی حیاتی است زیرا همسایگان را به‌عنوان «کانال‌های تنفسی اقتصادی» تبدیل می‌کند؛ افزایش تجارت مرزی (مانند صادرات به عراق و پاکستان) تحریم‌های یکجانبه را دور می‌زند و وابستگی به بازارهای دور را کاهش می‌دهد. از منظر اقتصادی، این سیاست صادرات غیرنفتی را تا ۲۰ درصد افزایش می‌دهد و زنجیره‌های ارزش منطقه‌ای را شکل می‌بخشد. که پایداری مالی را تضمین می‌کند. در بعد سیاسی، همسایگی نفوذ ایران را در خاورمیانه و آسیای مرکزی تعمیق می‌بخشد، ائتلاف‌های ضدتحریمی را فراهم آورده و از انزوای ژئوپلیتیک جلوگیری می‌کند.

از منظر امنیتی همکاری‌های مرزی ثبات را ارتقا می‌دهد و تهدیدهای فراملی را مهار می‌کند. پیگیری دیپلماسی همسایگی، در نهایت، ایران را به‌عنوان قطب منطقه‌ای تثبیت کرده و مدل «همسایگی هوشمند» را برای عبور از تحریم‌ها ارائه می‌دهد، جایی که دیپلماسی استانی به‌عنوان کاتالیزور عمل می‌کند.

تحلیل نهایی

در تحلیل نهایی، سفر عراقی به آذربایجان شرقی نمادی از گذار دیپلماسی ایران به مدل لایه‌ای و واقع‌بینانه است. این رویکرد، با تکیه بر ظرفیت‌های استانی، نه‌تنها سیاست همسایگی را عملیاتی می‌سازد، بلکه ایران را در برابر چالش‌های جهانی مقاوم‌تر می‌کند. چالش اصلی، حفظ هماهنگی مرکزی- محلی است تا از انحرافات جلوگیری شود اما پتانسیل آن برای ساختن قدرتی چندلایه غیرقابل انکار است.